

بررسی اثر چالش‌های فرهنگی بر کیفیت اجرا در صنعت ساخت

علیرضا افشاری^۱، محمد مهدی مرتهب^۲، حامد کاشانی^۳

۱- تهران، خیابان آزادی، دانشگاه صنعتی شریف، دانشکده مهندسی عمران

۲- تهران، خیابان آزادی، دانشگاه صنعتی شریف، دانشکده مهندسی عمران

۳- تهران، خیابان آزادی، دانشگاه صنعتی شریف، دانشکده مهندسی عمران

Afshari.a.r@gmail.com

خلاصه

به‌طور کلی صنعت ساخت در مقایسه با صنایع تولیدی و خدماتی به عنوان صنعتی با عملکرد ضعیف در زمینه کیفیت شناخته شده است و صنعت ساخت ایران نیز از این قضیه مستثنی نیست. با توجه به ماهیت صنعت ساخت، مایشینی کردن فعالیت‌ها و فرآیندها لاقلاً تاکنون در حد گسترده صورت نگرفته، ازین‌رو وابستگی صنعت ساخت به انسان و ویژگی‌های انسانی نسبت به دیگر صنایع بیشتر است؛ بنابراین توجه به عوامل انسانی و فرهنگ به عنوان یکی از مهم‌ترین ابعاد انسانی ضروری می‌نماید.

در این پژوهش سعی بر آن بوده تا با بررسی اثر فرهنگ بر کیفیت اجرا در صنعت ساخت، عواملی مهم و در عین حال دور مانده از نظرها مورد بررسی قرار گیرند. در نهایت نیز مهم‌ترین عوامل فرهنگی مؤثر بر وجود تفاوت بین طراحی و اجرا شناسایی شده و مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

کلمات کلیدی: فرهنگ، صنعت ساخت، کیفیت اجرا

۱. مقدمه و مرور ادبیات

به‌طور کلی صنعت ساخت در مقایسه با صنایع تولیدی و خدماتی به عنوان صنعتی با عملکرد ضعیف در زمینه کیفیت شناخته شده است. گفته می‌شود عواملی چون اطلاعات ناکافی کارکنان، ارتباط ضعیف بین اعضا درگیر، توجه اندک به نیروی کار متخصص و نبودن نظارت کارگاهی مناسب به عنوان مشکلات صنعت ساخت شناخته شده است و تا زمانی که الگوهای فرهنگی و ریشه‌های این مشکلات به خوبی شناخته و حل نشوند، این مشکل پابرجاست [۱].

بر اساس نتایج یک پروژه مطالعاتی، از ۱۲۸۷ پرونده بررسی‌شده توسط واحد کنترل مضاعف شهرداری تهران طی سال‌های ۱۳۷۵ تا ۱۳۸۰، ۱۸ درصد ساختمان‌ها دارای ضعف طراحی، ۴۲ درصد ضعف اجرا و ۴۰ درصد ساختمان‌ها واجد هر دو ضعف طراحی و اجرا بوده‌اند [۲]. مطالعات صورت گرفته نشان می‌دهند کیفیت احداث سازه‌های شهر تهران پایین‌تر از آن است که بتوان از آن‌ها انتظار مقاومت در برابر تکان‌های شدید زمین را داشت و ریشه‌ی این مشکل را عمدتاً در بخش اجرا است [۳]. این مطالعات هم‌چنین نشان داده‌اند سازه‌هایی که در کارگاه اجرا می‌شود از لحاظ جزئیات با سازه‌ی طراحی‌شده در نقشه تفاوت می‌کند [۳]. عوامل زیادی را می‌توان در این امر دخیل دانست که یکی از مهم‌ترین این عوامل، عامل فرهنگ است. البته اگر بخواهیم موشکافانه‌تر بنگریم، می‌توان در دل تک‌تک عوامل، تأثیر عامل فرهنگ را مشاهده کرد، از این‌رو شاید بتوان عامل فرهنگ را مهم‌ترین عامل تفاوت بین طراحی و اجرا و به‌طور عام‌تر، مهم‌ترین عامل پایین بودن کیفیت در صنعت ساخت معرفی کرد. به عنوان مثال اگر مهم‌ترین عامل تفاوت بین طرح و اجرا، عامل اقتصادی شناخته شده [۳]، و عامل فرهنگی در رده‌ی دوم قرار دارد، در بررسی دقیق‌تر در می‌یابیم صرفه‌جویی‌های نابجا که از کیفیت کار می‌کاهد یا به دلیل عدم آگاهی است و یا به دلیل خودپرستی و در نظر گرفتن منافع شخصی که این هر دو دلیل، عملاً ذیل مجموعه مشکلات فرهنگی قرار می‌گیرند.

عامل فرهنگ می‌تواند عامل پنهان و در عین حال عامل بسیار مهمی در زمینه اجرای برنامه‌های کنترل کیفیت باشد. یک وجه مشترک برنامه‌هایی که در زمینه بهبود کیفیت به شکست انجامیده‌اند، این بوده است که به تغییر فرهنگ کیفیت و محیط و شرایط کار توجه نشده است [۴]. از دیگر سو عامل فرهنگ

۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مهندسی عمران، گرایش مدیریت ساخت، دانشگاه صنعتی شریف

۲ عضو هیئت علمی گروه مدیریت ساخت، دانشکده مهندسی عمران، دانشگاه صنعتی شریف

۳ عضو هیئت علمی گروه مدیریت ساخت، دانشکده مهندسی عمران، دانشگاه صنعتی شریف